

Секція 3	МОНІТОРИНГ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСІВ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС ТА ДІЄВОСТІ СЕКТОРАЛЬНИХ РЕФОРМ
Panel 3	MONITORING OF THE EFFICIENCY OF UKRAINE'S INTEGRATION INTO THE EU AND EFFECTIVENESS OF SECTORAL REFORMS CONDUCTED IN THE COUNTRY
Секция 3	МОНИТОРИНГ ЭФЕКТИВНОСТИ ПРОЦЕССОВ ИНТЕГРАЦИИ УКРАИНЫ В ЕС И ДЕЙСТВЕННОСТИ СЕКТОРАЛЬНЫХ РЕФОРМ, ПРОВОДИМЫХ В СТРАНЕ

УДК 338.439.5:664.1

О.П. Красняк, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та аграрного бізнесу
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, Україна
e-mail: krasnyaklena@gmail.com

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЦУКРУ УКРАЇНИ

Ключові слова: ринок цукру, бурякоцукровий підкомплекс, Світова організація торгівлі, державне регулювання.

Бурякоцукровий підкомплекс України перебуває в кризовому стані, вихід з якого потребує негайних дієвих заходів як на державному рівні, так і на рівні регіонів, з урахуванням їх особливостей. Криза, у свою чергу, проявляється такими негативними моментами, як скорочення посівних площ цукрових буряків, що зумовило катастрофічний спад виробництва цукрових буряків і цукру, неритмічна робота заводів по переробці цукросировини, робота на морально та фізично застарілому обладнанні, організація приймання і зберігання цукрових буряків на бурякопунктах окремих заводів проводиться неорганізовано, цукросировина закладається без урахування її якості, сорту, забрудненості, і, як результат, – високі втрати цукросировини і цукру при зберіганні і транспортуванні її на завод.

З метою подолання кризових явищ у бурякоцукровому виробництві України, відновлення його економічної стабілізації та забезпечення подальшого ефективного розвитку необхідно в першу чергу збільшити урожайність цукрових буряків та їх цукристість, що суттєво впливає на собівартість виробленого цукру.

Основні положення системи цін в бурякоцукровому підкомплексі АПК України визначені Законом України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру» [1]. Законом передбачено щорічне визначення Кабінетом Міністрів України мінімальної ціни на цукрові буряки з врахуванням базисної цукристості із застосуванням щомісячних індексів інфляції, для цього був розроблений і затверджений Кабінетом Міністрів України «Порядок визначення мінімальних цін на цукрові буряки і цукор» [2].

В країнах Європейського Союзу працює система державного регулювання ринку цукру, що включає високі митні збори на його імпорт, гарантує товаровиробникам постійні закупівлі цукру за стабільними цінами. Всі держави світу, що займаються виробництвом цукру, нині здійснюють управління внутрішнім ринком через квоти та гарантування цін як на цукор, так і сировину таблиця 1.

В Україну, в рамках Угоди про вільну торгівлю, в основному, ввозився і реалізовувався цукор білий з Республіки Білорусь, який вироблено із цукру-сирцю з тростини і собівартість якого нижче бурякового.

Таблиця 1

Державне регулювання виробництва цукру в країнах світу, що виробляють цукор

Країна	Форма участі держави в управлінні	Митний захист внутрішнього ринку	Ціна на внутрішньому ринку
Країни ЄС	квота, нижній рівень гарантованої ціни	змінне мито, повний захист	вільна
США	вільне виробництво, мін. ціна на цукор і сировину	повний захист, квота	вільна
Швеція	квота, гарантована ціна	змінне мито, повний захист	вільна
Фінляндія	квота, гарантована ціна, субсидія	змінне мито, повний захист	вільна
Бразилія	квота на виробництво фактично вільна, мінімальна ціна на тростину, погоджена ціна цукру	надбавка 20% від ціни	вільна
Мексика	вільне виробництво, мінімальна ціна на сировину і цукор	невисоке мито	погоджена з державою
Індія	вільне виробництво, мінімальна ціна на сирець	ліцензія (не видається)	вільна, низька за талонами
Україна	квота, гарантована ціна	завозитися 260 тис. т. цукру-сирцю з тростини	вільна

Джерело: адаптовано автором

Починаючи з 1994 року у зв'язку з гіперінфляцією, нестабільністю грошового еквівалента, пасивністю державних інституцій та відсутністю обґрунтованої державної економічної політики, розпочалося масове запровадження давальницької схеми переробки цукрової сировини [3]. Зазначимо, що майже 50% цукрових буряків перероблялося за давальницькою схемою. Нагальною стала проблема перебудови економічного механізму, в якому пріоритетним був би вплив держави на весь бурякоцукровий підкомплекс. На ринку цукру знову загострилася проблема економічних взаємовідносин буряківників і цукроварів. Процеси інтеграції зупинилися тут на півдорозі. Заходи державного регулювання зводяться лише до обмеження імпорту цукру.

До цього часу ринок цукру залишається неврегульованим через суперечності в існуючому законодавстві: немає чітких правил регулювання і контролю; велика кількість посередників; відсутність порядку обліку операцій з реалізації цукру; відсутність ліцензування оптової торгівлі цукром. Це зумовлене здебільшого невиконанням вимог Закону України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру» в частині ліцензування оптової торгівлі цукром, поставок цукру на внутрішній ринок в обсягах квот, запровадження обліку руху цукру, створення інтервенційного державного фонду [3].

Найбільш організований ринок цукру в країнах Європейського Союзу. При високому рівні розвитку галузі ці країни експортують цукор лише в разі повного забезпечення ним потреб внутрішнього аграрно-продовольчого ринку.

На жаль, цукровий ринок України до цього часу функціонує без чітких правил регулювання і контролю. Залишаються невирішені питання щодо формування цивілізованого ринку цукру, не задіяні механізми державного регулювання ринку, оптовою торгівлею цукром продовжують займатися цукрові заводи, сільгосптоваровиробники, фізичні особи, постачальники матеріально-технічних ресурсів та інші суб'єкти підприємницької діяльності.

Вступ України до Світової організації торгівлі додатково загострює ряд проблем бурякоцукрового підкомплексу і вимагає додаткових заходів щодо захисту вітчизняного ринку цукру. На нашу думку, виконання цих вимог можливе лише при забезпеченні бурякоцукрової галузі пільговими цільовими кредитними коштами та відході від давальницької схеми переробки цукрових буряків. В умовах перенасиченого ринку цукру цукрові заводи, сільгоспвиробники реалізують цукор непропорційно, за різними схемами, а

в деяких випадках понад встановлену квоту його поставки на внутрішній ринок, у тому числі за цінами, нижчими собівартості його виробництва.

Питання державної підтримки безпосередньо пов'язано з необхідністю адаптації бурякоцукрового виробництва до вимог СОТ, державною безпекою та перспективами розвитку галузі, що сприятиме створенню продовольчої безпеки держави та збільшенню надходжень до бюджетів всіх рівнів, підвищенню ефективності роботи бурякоцукрового підкомплексу, частковому забезпеченню його обіговими коштами і значною мірою вирішить питання зайнятості і фінансового забезпечення населення, що проживає у сільській місцевості.

За умов сучасності підприємствами бурякоцукрової галузі головним питанням є підвищення якості цукру який потребує світовий ринок, що є головним завданням для цукрової галузі України. Оцінка якості цукру зроблена за показниками кольоровості і вологості, що є недостатнім. Контроль необхідно проводити з урахуванням всіх вимог ДСТУ 4623:2006 «Цукор білий. Технічні умови», а також сучасних додаткових вимог замовника [4].

Стабільно високу якість цукру можливо забезпечити при умові здійснення комплексу заходів а саме: вирішити питання підвищення якості цукросировини який потребує світовий ринок; здійснити на кожному підприємстві досконалий аналіз і виявити недоліки їх незадовільної роботи за призначенням, провести якісний поточний або капітальний ремонт обладнання, автоматизувати технологічні процеси основного виробництва.

На нашу думку, проблему можна вирішити шляхом об'єднання всіх учасників бурякоцукрового підкомплексу, створивши умови, які стимулювали б усіх партнерів до досягнення найвищих кінцевих показників. У результаті чого очікуємо:

- планомірне виведення бурякоцукрової галузі з кризового стану, переведення з екстенсивного на інтенсивний шлях розвитку, поступове нарощування виробництва цукросировини і цукру до самозабезпечення країни та відновлення експортного потенціалу;
- повне забезпечення внутрішніх потреб держави цукром, виробленим із якісної власної цукросировини;
- поступове відновлення експортного потенціалу галузі та задоволення споживчого попиту населення;
- повне забезпечення галузі насінням, підвищення урожайності цукрових буряків, підвищення виходу цукру, зниження собівартості продукції та підвищення рентабельності виробництва цукрових буряків, підвищення коефіцієнта заводу;
- зниження собівартості продукції та збільшення рівня прибутковості у бурякоцукровому комплексі;
- створення сприятливого конкурентного середовища, зростання обсягів кредитування, інвестицій та інновацій;
- досягнення повної незалежності держави від імпорту цукру і цукромістких продуктів, вихід на світовий ринок цукру.

В умовах входження України у Світову організацію торгівлі постає питання оцінки рівня розвитку бурякоцукрового підкомплексу України з розвинутим рівнем Європейських держав цукровиробничого напрямку. Тому, на сьогоднішній день необхідно визначити принципово нові завдання вдосконалення розвитку бурякоцукрового підкомплексу країни, при адаптації вітчизняного ринку цукру до умов Світової організації торгівлі, що потребує відповідної трансформації системи регулювання ринку з урахуванням дієвих заходів та інструментів, узгоджених з вимогами СОТ та нарощування державної підтримки в рамках прийнятих у цій організації процедур.

Список використаних джерел

1. Законом України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 32, ст.268. – 1999. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/758-14>.

2. Порядок визначення мінімальних цін на цукрові буряки і цукор [Електронний ресурс] // Постановою Кабінету Міністрів України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу : http://www.uazakon.com/documents/date_2b/pg_itcuse.htm.
3. Красняк О.П. Формування ринку цукру. Вісник Харк. нац. техн. ун-ту сільського господарства: Економічні науки. Вип.. 53. – Харків: ХНТУСГ, 2007 р. – 341 с.
4. ДСТУ 4623-2006. Цукор білий. технічні умови [Електронний ресурс] // Держспоживстандарту України № 177 від 29 червня 2006 року.. – 2006. – Режим доступу до ресурсу : https://dnaop.com/html/33839/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_4623-2006.